

SLOVENSKE OBČINE - OBDELOVALNE POVRŠINE

Drago Perko

UDK 712.24 : 352 (497.12)

SLOVENSKE OBČINE - OBDELOVALNE POVRŠINE

Drago Perko, mag., Geografski inštitut Antona Melika
ZRC SAZU, Gosposka 13, 61000 Ljubljana, Slovenija

UDC 712.24 : 352 (497.12)

SLOVENE COMMUNITIES - CULTIVATED AREAS

Drago Perko, mgr., Geografski inštitut Antona Melika
ZRC SAZU, Gosposka 13, 61000 Ljubljana, Slovenia

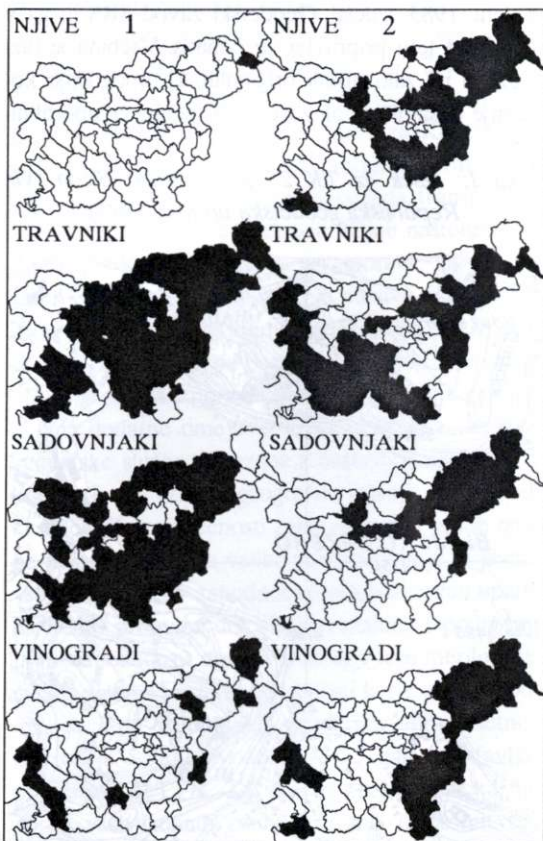
Prispevek prikazuje spreminjanje obdelovalnih površin (njiv, travnikov, sadovnjakov in vinogradov) in nekatere regionalne razlike v Sloveniji glede tega.

The task represents some changes of cultivated areas (fields, meadows, orchards, vineyards) and its effects on regional differences in Slovenia.

Obdelovalne površine, kamor smo prišteli njive, travnike, sadovnjake in vinograde, so leta 1971 pokrivala 7194 km² ali slabih 35 % Slovenije, leta 1981 pa 7719 km² ali dobrih 34 % (1). Letno se zmanjšajo za okoli 70 ha, kar je samo promila vseh obdelovalnih površin. Vendar pa so med posameznimi kategorijami velike razlike. Njivske površine so se med letoma 1971 in 1981 zmanjšale za skoraj 17 000 ha in bodo že sredi 90-ih let pomenile samo desetino površine Slovenije, vinogradi pa za slabih 600 ha in predstavljajo odstotek Slovenije. V istem obdobju so travniške površine narasle za skoraj 9000 ha in že pokrivajo približno petino Slovenije, sadovnjaki pa za dobrih 1300 ha in pomenijo dobra 2 % površine Slovenije. Njivske površine so se povečale le v občini Lenart, vinogradniške pa v občinah Murska Sobota, Ormož, Slovenska Bistrica, Brežice, Nova Gorica in Sežana. Porast travnikov in sadovnjakov je značilen za večino Slovenije (sl. 1).

Največji delež njiv ima občina Murska Sobota (celo nekaj nad 40 %), sledijo pa občine Ljutomer, Lendava, Ormož, Gornja Radgona in Izola, vse z več kot 30 % (slika 2). Nad povprečjem Slovenije so predvsem občine na subpanonskem in submediteranskem območju, pa tudi občine z večjim deležem ravnega sveta. Manj kot 5 % njiv imajo občine Postojna, Radovljica, Tržič, Tolmin in Jesenice. Podobna je regionalna razporeditev sadovnjakov. V občini Maribor jih je več kot 10 %, v občini Lenart celo 13 %, nad 5 % pa še v občinah Piran, Ljutomer, Gornja Radgona, Ormož in Slovenska Bistrica. V 13 občinah ni niti za odstotek sadovnjakov, najmanj jih je v občini Tolmin (komaj promila). Še bolj so na subpanonski in submediteranski svet vezani vino-

Slika 1: Občine s porastom posameznih kategorij obdelovalnih površin med letoma 1971 in 1981 (levo, 1) in občine z deležem posameznih kategorij obdelovalnih površin nad povprečjem Slovenije leta 1981 (desno, 2).

gradi. V občini Izola pomenijo skoraj četrtino površin, v občini Piran skoraj 10 %, okoli 5 % pa v občinah Ormož, Koper, Brežice in Gornja Radgona. V

30 občinah je vinogradov manj kot promilo, v nadaljnjih devetih pa manj kot odstotek. Pri travnikih ni takih regionalnih razlik: dobra polovica občin ima nekaj manj in slaba polovica nekaj več kot petino travniških površin. Največ jih je v občini Lenart in Ljubljana Vič-Rudnik (30 %), manj kot 10 % pa v občinah Ravne na Koroškem, Radlje ob Dravi, Mozirje, Jesenice in Piran, v zadnji le 7 %.

Če upoštevamo še pašnike (3) in gozd (2), lahko ugotovimo, da v splošnem delež njiv narašča z deležem ravnega sveta, nasprotno pa delež gozda (v manjši meri tudi delež pašnikov) narašča z večanjem naklona. Za vinograde (in deloma za sadovnjake) je relief važen bolj v lokalnem smislu, za regionalne razlike pa je pomembno predvsem podnebje. Travniki dosegajo največje deleže v občinah, kjer ni ugodnih pogojev za njive, sadovnjake in vinograde, pa tudi ne tako slabih, da bi izrazito prevladovali gozdne ali pašniške površine, to pa so predvsem občine na kraških območjih, kjer travniki skoraj povsod

zavzemajo od petine do četrtnine vseh površin.

V Geografskih obzornikih smo pregledali različne najpomembnejših kategorij rabe tal po občinah, ki so površinsko res prevelike in premalo pokrajinsko homogene za natančnejšo podobo, vendar pa omogočajo prikaz nekaterih splošnih značilnosti rabe tal v Sloveniji in iz njih izvirajočih regionalnih razlik. Večina kazalcev kaže, da se razlike še povečujejo, v nekaterih primerih prav izrazito. To je lahko ugodno (npr. specializacija nekaterih območij v sadjarstvo ali vinogradništvo), lahko pa tudi vprašljivo (npr. zaraščanje, pretirana rast gozdov, opuščanje njiv).

1. Kladnik, D. 1983: *Računalniški izpis rabe tal za Slovenijo po katastrskih občinah in občinah*. Ljubljana.

2. Perko, D. 1991: *Slovenske občine - gozdne površine*. Geografski obzornik 38/2. Ljubljana.

3. Perko, D. 1991: *Slovenske občine - pašniške površine*. Geografski obzornik 38/3. Ljubljana.

Slika 2: Deleži posameznih kategorij obdelovalnih površin po občinah leta 1981 v odstotkih.

